

Holzkaup:
"Persönlichkeit - zur Funktionkritik eines Begriffes".

Teksten problematiserer de interesser, der er impliceret i
brugen af personlighedsbegrebet.

2. Socialøkonomi: Udgrænsning som modsætningsfuld funktionbe-
stemmelse af det "hverdagsteoretiske" personlighedskoncept.

Daglig brug af begreber som "personlighed", "person" mm
betegner særpræg, kvaliteter, svagheder mm, der tendentielt
overskrider de aktuelle kommunikationserfaringer, idet en
tilgrundliggende "væren" hypostaseres, hvorudfra "enheden" og
den tidslige konsistens gives. Disse tendenser giver sig
teoristisk udtryk inden for området "social kognition" som
"konsistensteori", "attributionsteori", "impression formation"
mv. i funktionen "orienteringsledende gennem økonomisering".
Dette er også en udklarnng af virkelighedsaspekter, en "fat-
tiggørelse", et realitetstab.

Handlinger kan herindenfor begrundes med "personlige egen-
skaber" (ex misundelse, utroværdighed, godmodighed osv).
Herved lukkes for videre intersubjektiv "udvidelse" gennem
kommunikation/argumentation. Dette giver sig ofte udslag i
aggression eller "at give tilbage med samme mønt". En mulig
funktion af hverdagsbrugen af begrebet "personlighed" er brud-
det i den interpersonelle forståelsesproces; forsøg på magtu-
døvelse i et konfliktfelt gennem indskrænkning af de subjekt-
bestemte rådighedsmuligheder (- og derved at fremprovokere
modstand).

Disse konfliktstrategier ligger som "tilbud" i sproglige
mønstre og begreber, og må således ses som udtryk for sam-
fundsmæssigt typiske konfliktkonstellationer, og må analyseres
som interpersonelle fremtrædelsesformer af samfundsmæssige
modsatninger: som formidling af den centrale samfundsmæssige
modsatning mellem kapitalens værdiforgølgelsesinteresse og den
enkeltes subjektive leveinteresse, tendentielt som forsøg på
gensidigta at kontrollere hinanden (indenfor formen "din
fordel min ulempe" og omvendt).

Denne reducering af intersubjektiv kommunikation og er-
faring ved "værensbestemmelse" er konkordant med den herskende
interesse: istedet for fælles at erkende den fælles ramthed af
de samfundsmæssige modsatningers realitet reproduceres/fik-
seres denne blindt gennem den persoliggørende tendens.

"Personlighedsfastsættelsen" finder sted i varierende
grader, mere eller mindre som "tilfælde" af socialt definerede
grupper ("mand", "unge" osv).

Således træder den manglende gensvarsmulighed frem som hin-
dring af den intersubjektive forståelsesproces gennem er-
faringsnægtelse: hvad kan man svare et menneske, der betrag-
ter en selv - gennem en "personlig væren" - blot som mani-
festationen af "den slags" mennesker?

Dette tydeliggør, hvorledes udgrænsning af hele samfunds-
mæssige grupper finder sted som fordrejning/naturalisering af

samfundsmæssige interessemodsatninger; hvor sædvanlig kommunikation/forståelse synes overflødig grundet tilsyneladende naturgivne personlige forskelligheder.

3. "Main-stream-psykologiens" personlighedskoncept: Erkendelseindskrænkning gennem teoretisk "fordobling" af den modsætningsfulde funktionsbestemmelse af dagligdagens "personligheds"-fastsættelse.

Den indenfor "main-stream"-konceptet tilstræbte "videnskabeliggørelse" (ex gennem "personlighedsstruktur", "-tests", "-skalaer" etc.) har det mål så vidt muligt at fastlægge den "personlige væren". Dagligdagens personlighedsforståelses funktionsbestemmelse og interesseforhold gøres ikke til genstand for analyse, men reproduceres blindt. En nærmere analyse af specielt de klinisk-diagnostiske fremgangsmåder viser at dette ikke blot foregår ureflekteret, men at dette syn sågar ensidigt fastlægges; ved gennem procedurer "bag om ryggen" på probanden at forsøge at kortlægge "personligheden", dens præstationer, forholdet sig og fremtidig skæbne på en måde, hvor den intersubjektive forståelsesproces suspenderes tff. kontrollen over probanden.

Den opstillede testsituation umuliggør intersubjektiv kommunikation. Probanden er værge- og hjælpeløs overfor "videnskabeligheden" og diagnostikeren har ikke mulighed for at inddrage probanden som subjekt, idet dette dels vil være uforeneligt med den diagnostiske forståelsesmåde, dels ville sætte spørgsmålstegn ved selve konstellationen.

Dette spændingsfelt af mistro og udleverethed resulterer i en "strukturel pinlighed", der fører til fordrejede retfærdiggørelser fra psykologens side og til mistro (mere eller mindre til alle psykologer) fra probandens side.

Samlet kan siges om disse procedurer (udover selvfølgelig sammenhængen mellem "personligheds"-hypostaseringen og de herskendes interesser) at de er udtryk for *realitetstæb*, og dermed (tendentielt) videnskabelig forfejlning. De opstillede kriterier for reliabilitet og validitet er da heller ikke tilnærmelsesvist opfyldelige.

Hvorfor tages procedurerne på baggrund af disse problematiske aspekter så ikke op til kritisk overvejelse, men forsøges i stedet udviklet og perfektioneret? Fordi videnskabelig erkendelse ikke (primært) er den drivende interesse; snarere er den herskende interesse i ideologi: personliggørelse/individualisering af den samfundsmæssige privilegering, forfordeling og udgrænsning af mennesker/menneskegrupper den drivende bestemmelse ("bag om ryggen" på psykologerne), og den videnskabelige "indpakning" opfylder en legitimerings- og sløringsfunktion.

At udtale sig om den *eksperimentelt-psykologiske*/"grundvidenskabelige" anvendelse af "personligheds"-begrebet er mere kompliceret, idet formidlingen til de samfundsmæssige interessekonstellationer og -modsatninger først må fremanalyseres.

Kritikken af brugen af "personligheds"-begrebet må tydelig-

gøres som en kritik af den "variabelpsykologiske" tænkning og metode.

Umiddelbart ses det, at der benyttes de samme eller lignende procedurer, som indenfor personlighedsdiagnostik, og det kan tænkes, at den eksperimentelle tradition på lignende "førvidenskabelig" vis blindt reproducere den interessebetingede erkendelseindskrænkning.

Oftest indføres udover "uafhængige variable" også "personlighedsvariable" som "afklaring af variation", nogen gange endda i formen "uafhængige variable" (ex hvordan reagerer "intraverte"/"ekstrovorte" på de og de betingelser). Herved foregribes det betingelsesanalytiske eksperiments eventuelle konklusioner, og gøres til grundlag for eksperimentet som "personlige værensbestemmelser".

Interessen i erkendelseindskrænkningen er indenfor dette "grundvidenskabelige" område ikke direkte knyttet til interessemodsatninger ift. de berørte, men i en mere generel interesse i "forskningresultater" omkring bestemmelse af personer som bærere af invariante "værensbestemmelser" (være disse "medfødte" eller "resultat af socialisationsproces"), hvorudfra disses forholdet sig kan forudsiges udfra et ydre kontrolstandpunkt. (Modsat at se individet som standpunkt for subjekt-aktiv indflydelse på egne livsbetingelser.)

4. Konsekvenser.

Ved tale om "personlighedspsykologi" må det være klart, at der ikke kan tages udgangspunkt i (d)et foreliggende "personligheds"-begreb, men at ethvert sådant også må ses som konstituerende bestemmelsesmoment, og således må gøres til genstand for overvejelser over dets status som *samfundsmæssigt-socialt formidlingsbegreb*, i hvilket *interpersonelle og ideologiske interesseforhold nødvendigvis er impliceret*.

Dette betyder ikke at interessemodsatningen kan ophæves blot gennem refleksion over disse forhold, hverken i de daglige fremtrædelsesformer eller i den videnskabelige analyse. Det er derimod muligt - og for en videnskabelig proces *uomgængeligt* - at inddrage de historisk-konkrete forhold, hvorunder et "personligheds"-begreb opstår som middel til egen eksistenssikring gennem indskrænkning af andres subjektivitet. Det betyder også i fællesskab at udvikle de betingelser, hvorunder det ikke er nødvendigt at leve sit liv på andres bekostning - dette under det omfattende historiske perspektiv af de samfundsmæssige forhold "hvor" den frie udvikling af den enkelte er betingelse for alles frie udvikling".

"Personligheds"-begrebet må således udvikles fra at være *genstand* for videnskabelig forskning til at være *videnskabeligt grundbegreb*, som indenfor det fælles liv kan fremanalyseres som *min unikhed, livshistoriske dignitet* og *deri også mit liv for andre og almenheden*.

Psychologische Therapie und politisches Handeln.

Kappeler:

41:

Marx betegner ideologi som en samfundsmæssig nødvendig falsk bevidsthed. (MEW 3, 1969, 67)

Den herskende klasses tanker er i enhver epoke de herskende tanker; gennem rådigheden over de materielle forhold. (ibid, s 46)

70:

Betydning er en almengørelse af virkeligheden, der i sin bærer - ordet og ordkombinationen - er krystalliseret og fikseret. Dette er den ideelle, åndlige form, hvori den samfundsmæssige erfaring, menneskehedens samfundsmæssige praksis er indeholdt. Betydningen hører dermed til de objektive fremtrædelsers område. (Leontjew, 1973, 219)

96:

Mange terapeuters praktiske erfaring, at klientens livsbetingelser væsentligt bestemmer terapiforløbet, forbliver i høj grad teoretisk ubegrebet.

Adskillelsen mellem den terapeutiske situation og den øvrige konkrete livssammenhæng som en ideologisk fiktion, hvis modsætning til virkeligheden forstyrrer kommunikationen mellem terapeut og klient, med hindring af behandlingen til følge.

101:

Det strikte neutralitetskrav er et tilspidset udtryk for det borgerlige individs fremmedgørelse for sig selv, og dets adskillelse og isolering fra andre individer. Det er udtryk for spaltningen af mennesker i arbejdsmæssige funktioner og "privat-personer" (i en offentlig og privat side), der i den udviklede kapitalisme har fundet sit højdepunkt.

Holzkamp & H.-Osterkamp:

157:

(dyr/menneske-overgang)... hvorved den evolutionære optimering af levestrukturerne til verdenen herigennem overlages i den modsatte proces: optimeringen af verdenen til menneskerne.

158:

Dette betyder, at - stadig modalt set - at de for samfundsenheden ("Gesellschaftseinheit") i dens altid historisk bestemte form nødvendige evner, egenskaber, indstillinger, behov etc. gennem den individuelle samfundsmæssige gørelse af det enkelte samfundsmedlem må reproduceres personalt i dennes interesse i egen livssikring.

159:

I den grad den enkelte yder betydningsfuldt bidrag til det fælles mål om forbedrede livsbetingelser, vinder han også betydning for de andre, bliver altså af disse "bekræftet" i sin eksistens og fremmet i sin udvikling.

160:

Terapimål: generelt set altid klientens evnegørelse til opnåelse af optimal kontrol over sine egne livsbetingelser, samfundsmæssig integration og bevidst livsførelse og selvudvikling ifølge samfundsmæssige og individuelle livsnødvendigheder i fuld realisering og udvidelse af givent handlerum.

161:

Begyndelsen af den terapeutiske proces er alment kendetegnet ved patientens bevidstløse involverethed i sine modsætningsfulde og restriktive livsomstændigheder, og gennem blind reaktion herpå til egen skade. Gennem den vellykkede terapiproces kommer denne til erkendelse af de egne psykiske besværligheders afhængighed af de objektive livsomstændigheder og disses indflydelse i løbet af individualudviklingen som selvstændiggjorte fejlholdninger, tendenser til konfliktundgåelse, emotionelle forstyrrelser etc., og dermed den altid overskridende mulighed for at overvinde disse problemer gennem bevidst ændring af disse betingelser, for at nå til optimal selvudvikling og livsfylde.

Dernæst kan tilsyneladende blot "private" problemer forstås som individuelle fremtrædelser af menneskelige livsmuligheders samfundsmæssige restriktion, hvorigennem isolationen tendentielt kan ophæves i retning af sammenslutning med mennesker i samme objektive situation under det fælles mål af forbedringen af de almene livsbetingelser.

162:

(i forb m "besværlige" unge:) Karakteristisk for den slags "standard-problemer" er, at der ikke derved menes problemer for den unge, men for de, der har med vedkommende at gøre. Derved kan der ikke fra disse "klager" udledes terapimål, da disse må overtages af klienten.

166:

Ved at der i psykoanalysen udelukkende arbejdes med sådanne "skæbne-agtige" fakta fra den tidlige barndom, indskrænkes blikfeltet til sådanne hændelser, som man principielt er udleveret til (ex: moders død).

Sådanne "tilfældige" livshistoriske hændelser er af betydning, men kan kun forstås som besværende faktorer indenfor den klassespecifikke livssituation, hvorindenfor de alene er bestemmelige.

Muligheden og nødvendigheden af at ændre de egne livsbetingelser for virkelig overvindelse af psykiske problemer udklamres således.

172:

Den videnskabeligt begrundede nægten af at betragte den "personlige skæbne" som blot privat hændelsestilfælde er ikke-

en forsmælselse af denne skæbne, men grundlaget for en adækvat begribelse og bevidst ændring heraf.

Terapien som kontakt fra "privat" til "privat" lader de egentlige grunde for problemerne uforandret.

178:

De blot "sociale" behov forandres til behovsgrundlag for menneskers tendens til kooperativ integration i samfundsmæssige relationer, dermed udvidelse af indflydelsen på den samfundsmæssige proces, altså egne livsbetingelser.

179:

Fremkomsten af "motivation" afhænger altså ikke kun og primært af subjektet, men forudsætter nødvendigvis eksistensen af samfundsmæssige mål, der gennem deres objektive beskaffenhed faktisk muliggør udvidelse af deltagelsen i den samfundsmæssige realitetskontrol og kooperativ integration, og dermed forbedret kontrol over egne livsbetingelser.

180:

Det udgangspunkt, som motiveret handlen opstår i er altid den subjektive modsætning mellem oplevet nødvendighed af forbedret kontrol over egne livsbetingelser på den ene side og de anstrengelser og risikoer der er forbundet med en aktivitet til sådan livsforbedring på den anden side.

Trods den subjektive nødvendighed af forbedring af indflydelse på egne livsomstændigheder kan individet hænge fast i en tilstand af "umotiverethed",

-når samfundsmæssige mål, hvis forfølgelse muliggør udvidelse af kontrol over egne livsbetingelser, ikke er til stede hhv. ikke kan erkendes

-når muligheden for aktualisering af de for opnåelse af målet fordrede færdigheder reelt eller subjektivt ikke består og/eller

-når individet gennem en modsætningsfuld og ikke strukturerbar behovssituation ikke kan rette emotionaliteten mod mål opnåelse. (Disse 3 aspekter er tæt forbundne.)

181:

"Angstberedskab" er her karakteriseret som trussel mod egen eksistens gennem truende tab af kontrol over samfundsmæssige, og dermed egne livsbetingelser, og bliver til "manifest angst" når overvindelse af den nuværende udleverethed til aktuelle livsomstændigheder ikke kan anticiperes; når individet altså passivt må gå en tilstand af stadig voksende eksistenstrussel i møde.

(ifm overtagelse af "fremmede" samfundsmæssige krav:) Det reale alternativ til "motiveret" opgaveopfyldelse er altså her kravopfyldelse under ydre eller indre tvang. I sådanne tvangssituationer er anstrengelsen ved handlingsretningen altså ikke gennem anticipation af "produktiv" tilfredsstillelse indeholdt i en positiv emotionel vurdering, men fremtræder fuldt i

dennes negative værdi, og kan kun frembringes gennem isoleret-viljeskraft.

182:

(mht evner til at tilfredsstillere fremmede interesser:)

Evner, der er nødvendige til at realisere påtvungne målsætninger, bringer ikke i deres anvendelse ikke i sig selv udvidelse af selvbestemmelse, og dermed livsfuldeudvidelse, men tjener i bedste fald muliggørelsen af handlinger som "mid-del til målet" om forbedring af livssituationen under afhængighedsbetingelser. Disses fremstilling er derved ikke et moment ved "produktiv" behovstilfredsstillelse.

184:

Da den emotionelle vurdering kun forholder sig til realitetsforhold såvidt og således som de kognitivt opfattes af subjektet, hænger den emotionelle truffethed og handleberedskab overfor et omverdensforhold sammen med graden og arten af subjektets kognitive forståelse. Lovmæssighederne ved et individs emotionelle vurdering af de objektive samfundsmæssige livsbetingelser kan altså kun adækvat forstås i konteksten af lov-mæssighederne ved individets (evt. fejl-)erkendelse af disse livsbetingelser.

Den "orienterende" erkendelse er det enkeltes instrument til at finde sig til rette i en naturlig-uforanderligt opfattet omverden, i værensbenægtigelsens tjeneste.

... enhver skelnen mellem fremtrædelse og væsen udebliver, overfladen er identisk med virkeligheden. Udvikling som frembringelse af noget kvalitativt andet og nyt kan ikke tankemæssigt reproducere: fortiden såvel som det fremtidige struktureres efter nutidens overflades "mønster", hvorved hverken nutiden og fremtiden kan forstås som foranderlig, men fremstår som den af mennesker uafhængige "naturlige" omverden. (mod. "begribende" erkendelse).

186:

Overgangen fra det gnostiske stadie af "orienterende" til "begribende" erkendelse er ikke at betragte som et endegyldigt individualhistorisk skridt. Alternativet stilles igen og igen i forskellige sammenhænge og på forskellige niveauer.

188:

Det i den orienterende erkendelse liggende afkald på kontrol over de samfundsmæssige rammebetingelser for den individuelle livsbemægtigelse, betyder objektivt set at den til orientering opbyggede struktureringsmåde af hverdagsrealiteten til stadighed kun er "brugbar" såfremt de givne rammebetingelser ikke forandres.

190:

Man kan ikke betragte "handleevne" som noget absolut opnåeligt, men må skelne mellem forskellige niveauer af rela-

tiv handleevne som forhold mellem selvbestemmelse gennemindflydelse på almene og dermed individuelle livsbetingelser og graden af ydre stabilisering og fremmedbestemmelse gennem samfundsmæssige afhængighedsforhold.

Psykisk konflikt mellem den emotionelle værdi af realiserbare alternativer står i modsætning til truslen mod eksistensgrundlag fra de samfundsmæssige magtinstanser.

193:

En konfliktbemygtigede skelnen betuder en sammenhængende emotionel vurdering og dermed handleberedskab.

195:

En vurdering af "farerne" kan føre til at de forandrende handlinger er mulige. Hvis de skønnes at have for uheldige konsekvenser, betyder det ikke at målene opgives, men henlægges til andet tidspunkt eller opnåelsesvej.

197:

Konfliktafværge er alment set regression fra den opnåede status af begribende erkendelse til den blotte orientering.

... på denne måde bliver sammenhængen mellem de egne interesser og interesserne hos andre mennesker i samme samfundsmæssige situation elimineret bevidsthedsmæssigt, hvorved ansatvisse kooperative relationer til gennemsætten af fælles mål underkendes som blot "sociale" relationer, hvorved såvel egne som fremmede interesser og behov isoleres fra de objektive livsbetingelser og personaliseres som udspringende fra den enkelte.

198:

I konfliktafværger sælges evnen og behovet for højere niveau af selvbestemmelse og livsfylde tff. den relative angstfrihed ved stagnationen af den kooperative integration, og derved udviklingsløshed.

... hvorved også emotionaliteten som samlet vurdering af omverdenen ift. de subjektive nødvendigheder bliver stadig mere diffus.

Den med forskellige konfliktafværge-teknikker forbundne naturalisering og personalisering af samfundsmæssige modsætninger og det dermed forbundne tilbagetrækning til privatlivet er objektivt i kapitalens interesse og i mangfoldige former indeholdt i den borgerlige ideologi.

199:

I mange afværgeformer står benægtelsen og fortrængningen af alle kognitioner om historisk skabthed, modsætninger og foranderlighed i forgrunden,

i andre afværgeformer bliver muligheden og nødvendigheden af nødvendigheden af forbedring af egne livsomstændigheder benægtet, i andre igen omvendes de objektive samfundsmæssige udviklingskranker til individuelle utilstrækkeligheder.

Afværgetendenser kan gennem opvæksten selvstændiggøres. Reinterpretation af det freudske "overjegs"-begreb som introjektiv identificering med de irrationelle, vilkårlige fordringer og indskrænkninger fra forældre og opdragelsesinstanser.

201:

Den onde cirkel (spiral) at angstundgåelsen gennem konfliktafværge er samtidig udviklingsbetingelse for angsten.

202:

Terapi:

- de objektive livsbetingelsers metodologiske primat
- fordring om politisk-økonomisk funderet udarbejdelse af klientens klasse- og positionsspecifikke livssituation.
- indsigt i lovmæssighederne ved sammenhængen mellem livsbetingelser og menneskelig subjektivitet.

Analysen af den subjektive livssituation må tage udgangspunkt i klientens emotionalitet, da afgørende informationer om klientens omverdensforhold og disses mulige forstyrrelser er indeholdt heri, og da klientens lidelse og den terapeutiske overvindelse heraf er ensbetydende med den nuværende karakteristik og den ønskede opnåede forandring - emotionaliteten som udtryk for arten og måden af klientens beherskelse af den objektive verden.

203:

Indledningen af enhver analyse af den subjektive livssituation danner en overfladisk "status" over den berørtes emotionelle befindende, herunder de emotionelt vurderede egne og fremmede kognitioner af/over klienten.

204:

I en tilstand af målløshed kommer man ikke til entydige vurderinger af hverken egne eller anders handlinger, da disse kun kan vurderes i deres betydning for udvidelse af livsmuligheder.

205:

Indledningen af terapi ofte foranlediget af at hidtidig risikøse handletendenser pga. forandrede konfliktkonstellationer skaber nye handlingenødvendigheder.

207:

På dette stadie af terapien nytter det ikke det fjerneste at terapeuten meddeler klienten sin viden om den menneskelige subjektivitets objektive betingethed, og altså også klientens, og om de almen lovmæssigheder ved "subjektivering" af den

objektive livssituation i den individuelle udviklingsproces. For klienten - som netop er karakteriseret ved fangethed i "orientering" - har eget subjektive befindende tilsyneladende ikke det fjerneste med nogle klasespecifikke livsbetingelser at gøre. Sådant information forbliver ydre ift. klientens subjektivitet, og ændrer ikke ved dennes emotionalitet og handleevne.

208:

I stadig højere grad må sådanne situationer inddrages, hvori klienten selv indvinder kognitiv-emotionel evne og beredskab til begribelse af egen subjektivitets objektive betingethed, hvor altså modsætningerne i klientens livsførelse tilspidnes, at de objektive årsager nærmest gives herudaf, således at terapeutens bidrag og informationer kan optages som stadig virkelig udvidelse af klientens subjektive erfaringsverden. I samme proces må terapeuten konkretisere sin hidtil "abstrakte" viden om sammenhængen mellem klientens subjektive og objektive livssituation således at de rigtige "oplysninger" gives på rette tid og måde.

214:

Da man ifølge den borgerlige ideologi oplever sig selv og sin emotionalitet isoleret fra de samfundsmæssige forhold, kan man tilskrive egen manglende motiverethed og deraf betingede evnemangel til egen utilstrækkelighed som ubetviveligt primat.

215:

Gennem den manglende motivation bliver diskrepansen mellem ydelsesnødvendighed i egen interesse og ydelsesevne stadig større, og kappes sammenhængen over, kan cirkelen (spiralen) mellem evne- og motivationsmangel ikke længere gennembrydes ved egen kraft. (terapi).

221:

Første betingelse for senere at opnå adækvat konfliktbearbejdning er bevidstgørelsen af konflikterne, altså ophævelse af konfliktafværgen, og dermed emotionelt beredskab til at optage den hidtil undgåede omverdensindgåelse til udvidelse af kontrollen over egne livsbetingelser.

De risikoer, som han tidligere er trådt tilbage for, må gøres bærelige for klienten; han må se sin reelle chance.

Da klientens hidtidige konfliktafværg er bundet til frygten for hjælpeløshed og isolation, er det centralt for den terapeutiske relation at udvirke en udvidelse af klientens "bündnisbasis".

222:

Ved starten af denne proces må terapeuten træde personligt frem som klientens første forbundspartner.

224:

Her er det subjektivt nødvendigt med en mellemfase i den terapeutiske proces, i hvilken det er at ophæve de omtalt-forskydninger og sløringer af aggressionsmålene indenfor det "orienterende" omverdensmåde; altså ikke allerede en afpersonalisering, men først at forbinde aggressionen bevidst og manifest til de tilstedeværende ophavsmænd til restriktionen. ... Han må først være ganske sikker på egne behovs realitet, at den personlige undertrykkelse foregår, og berettigelsen af egen aggression mod ophavsmændene, før en begribende analyse af de forhold, der manifesterer sig i personers forhold til sig, og dermed udvidelse af bevidst og motiveret stræben efter kontrol over egne livsomstændigheder.

225:

Da forholdet mellem samfundsmæssige og individuelle interesser indenfor det "orienterende" omverdensmåde ikke realiseres, og livsbemægtigelse ses som det enkelte individs findensig-til-rette i en usamfundsmæssig-natuagtig omverden, har enhver indenfor dette begrænsede synsfelt med egne behov og krav ud fra eget standpunkt altid "ret" indenfor modsætninger til "den anden". Terapeutens tagen-parti for klientens behov er her altså sagligt begrundeligt med den implicitte (som må senere gøres eksplicit) begrænsning "fra dit standpunkt".

285:

Nødvendigheden af en realhistorisk relativering af terapifremskridtene (medtænke ydre forholds betydning), hvor de gældende handlerum og udviklingsmuligheder i de givne udgangssituationer nøje må fremanalyseres, besværliggør en objekivering af terapifremskridtene - men dette er ikke noget vi vælger at gøre besværligt, det ligger i sagen.

290:

Det nytter ikke, at klient og terapeut indenfor den traditionelle setting blot "forholder sig bevidst hertil". Da begrænsningerne ligger i terapiprocessens materielle basis, vil de slå igennem, om ikke andet, så "bag om ryggen" på de deltagende. Derimod må organiseringen af terapien bringes i overensstemmelse med teorien; erkendelsen af psykiske forstyrrelsers samfundsmæssige årsager og de objektive og subjektive betingelser for overvindelsen heraf må så vidt muligt finde materiel gestalt i den terapeutiske organisering. Kun på denne måde er en virkelig praktisk omsættelse af teorien til at arbejde henimod.

Jesper, Jan -91.